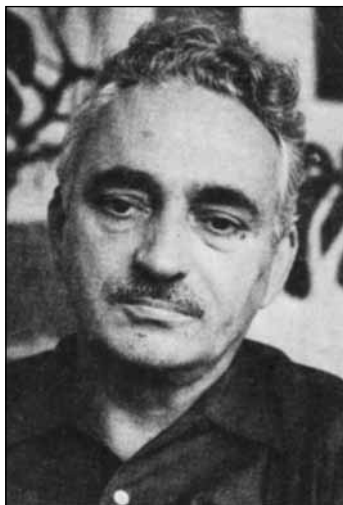

Sánta Ferenc

(1927–2008)

A huszadik század magyar irodalmának legfeltűnőbb eredménye – költészetünk változatlanul nagyszerű, vitathatatlanul világszínvonalú teljesítménye mellett – az, hogy a próza egyenrangúvá tudott válni a lírával. A kései reformkortól a Nyugat indulásáig tartó korszak természetesen nemcsak előkészítette ezt a felívelést, hanem Eötvös József, Jókai Mór, Kemény Zsigmond, Mik-

száth Kálmán és a századvégi írók műveivel szinte törvényszerűen szűkségessé is tette. Az 1908 utáni négy évtized magyar epikájának legjobb teljesítményei – Móricz Zsigmond, Krúdy Gyula, Kosztolányi Dezső, Füst Milán, Németh László művei – akár Nobel-díjat is kaphattak volna. S bár 1948 után a bolsevik irodalompolitika nagymértékben korlátozta az irodalom szabadságát, nagyszámú alkotót a nyilvánosságtól is elzárva, az irodalom néhány év után megkezdhette a maga küzdelmét önállóságáért, s nemcsak világszemléletben, hanem a poétikai-nyelvi eljárásokban is. Visszatekintve egyértelműnek mutatkozik, hogy az ötvenes évek közepén már mindegyik kortárs írónemzedékben akadtak olyan alkotók, akik az epika megújulásának következetes képviselőivé váltak. Elegendő most talán csak Déry Tibor, Mándy Iván, Örkény

István, Ottlik Géza, Sarkadi Imre, Sánta Ferenc műveire hivatkozni.

Közülük éppen Sánta Ferenc volt a legfiatalabb, aki halálával most kortalanná vált, akinek életműve a Parnasszus szimbolikus magasában az örök értékek körébe sorolódott az idők végezetéig.

Sokan voltunk című elbeszélésével 1954 tavaszán jelentkezett. Ekkora feltűnést kevés mű keltett, pályakezdő

alighanem egyetlen másik sem. Irodalmunk legszigorúbban válogatott antológiájából sem hagyható ki, ma is mindenkinek ismernie kellene, ma talán még inkább, mint húsz vagy harminc éve, hiszen ismét a hárommillió koldus országává váltunk. Ne gondoljon senki tényfeltáró, szociografikus írásra, bár a tényanyag is feledhetetlen. Az elbeszélés valóságanyaga bármely korban és bármely társadalomban megtapasztalható, s azért olyan elementáris a hatása, mert mindez szimbolikus-balladisztikus közlésmódban mutatkozik meg, így az olvasó nem csupán egyetlen eseten gondolkozik el, hanem a korlátozott emberi léten, az egyén lehetőségein s erkölcsi felelősségén.

Visszatekintve látható, hogy az első elbeszélésben, miként cseppben a tenger, benne van az életmű számos jellemzője. Ezek a magyar irodalom

önszemléletének legfontosabb tulajdonságaihoz kötődnek, ugyanakkor szoros a kapcsolatuk a világirodalommal is, elsősorban a francia felvilágosodás íróival és az orosz klasszikusokkal. Az ezredvég magyar szellemi életét drasztikusan átrendező posztmodern világ- és irodalomszemlélet még ma is tagadni próbálja évszázadok meghatározó axiómáit. Korszerűtlennek, értéktelennek minősítik azt, aki továbbra is szükségszerű kapcsolatot tételez fel a valóság és a művészet, valamint az etikum és az esztétikum között. A posztmodern mint irodalmi irányzat ma már aligha létezik, mint ideológia, mint elmélet azonban nem képes kijózanodni. Klasszikusokat és kortársakat egyaránt ki próbál taszítani nemcsak a maga irányzatos

értékrendjéből, hanem a magyarságéból is.

Sánta Ferenc most vált kortársunkból végérvényesen klasszikussá. Ez az értékítélet akkor is érvényes, ha egyes tudósok nem hajlandók ezt elfogadni. A tudós urakról, bármilyen okosak, el szokás idővel feledkezni, az írók művei pedig megmaradnak. S bizony nem a mennyiség számít, hanem a minőség. Sánta Ferenc életműve körülbelül ezer könyvoldal, a középpontban három regénnyel és két tucat elbeszéléssel. Ez az ezer oldal eltörölhetetlenül van megírva. S meg fogja lelni minden korban a maga nyitott szemű, józan gondolkodású, önmagáért és közöiségeiért felelősséget érző olvasóit.

Vasy Géza

Búcsúzunk Sánta Ferenctől, aki számunkra nem csupán a jeles író volt, hanem konzulensünk is – indulásunktól. Vállalt bennünket, munkánkat becsülte, nekünk ez erő adott.

Hetvenötödik születésnapját életművének szentelt számmal tisztelhattuk meg. Most pedig magunkban fogadjuk, hogy az emberre s az alkotóra kiadónk hangot, írást, képet dokumentáló sorozatában majd – méltón emlékezünk.

A szerkesztőség